

ἀ λένε φωνὴν καὶ τυρὴν καὶ ἀππάρ. ν αἰτία δὲν εἶναι ἢ καθαρεύουσα, γὰρ τὸν κ. Σκιαῖς ὅμως εἶναι λόγος σπουδαῖος νὰ συμπεραίνει πὺς βρέχει ἐπειδὴ βλέπει ράβδον νὰ ξεκουράζεται σὲ μιὰ γωνιά. Στὸ συμπέρασμα αὐτὸ δὲ σταματᾷ ὁ κ. Σκιαῖς: — ἂν καὶ τὸ ζήτημα τέλειωσε κ' ἡ «ἀλίαν ἐπιπόλαιος γνώσις» τοῦ ἐπικριτῆ «τρανώς» καὶ αὐτὴ ἀποδείχτηκε ὅπως ὅλα τᾶλλα. Γράφοντας ἀκόμα ὅτι καὶ στὴν κοινὴ δημοτικὴ μιὰ παροιμία «τὸ γοργὸν καὶ χάριν ἔχει» «οὕτω μετὰ τοῦ ν προφέρεται ὡς μυριάκις ἔχω ἀκούσει», με φτερά ἔπειτα τὴν παρατήρησιν αὐτὴ καὶ τὴν ἄλλη, ὅτι ἀπολλοὶ δημῶδεις διαλεκτοὶ διατηροῦσι τὸ τελικὸν ν ἄθικτον» σηκώνεται ὁ κ. Σκιαῖς ἀπὸ τὸ στενὸ καὶ χαμηλὸ ζήτημα τῆς ἀλίαν ἐπιπολαίου γνώσεως τοῦ ἐπικριτοῦ» σὲ ἄλλο γενικώτερο, καὶ τοῦτα λαλεῖ: «τί λογικώτερον δύναται νὰ λεχθῆ εἰμὴ ὅτι ὡς πρὸς τὸ παλαιὸν τελικὸν ν πρέπει νὰ προτιμηθῆ ἢ χρῆσις τῶν ἰσομεθῶν ἡμῶν ἐκείνων ἢ συμφωνοῦσα πρὸς τὴν καθαρεύουσαν καὶ οὕτω συντελοῦσα εἰς τὴν ποθητὴν πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς γλωσσικῆς ἐνότητος τῶν Πανελλήνων; Μὴ δεχόμενοι δὲ τοῦτο οἱ περὶ τὸν Ψυχάρην τί ἄλλο δηλοῦσι (τρανώς;) ἢ ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτῶν εἶναι ἀπλῶς, ἀρητικός, διαλυτικός, ἀνατρεπτικός, σελίδα 35 μιὰ γραμμὴ πρὸ ἀπάνω ἀπὸ τῆ μέσης;» Τὸ πρῶτον λογικώτερον πού μπορεῖ νὰ εἰπωθεῖ, καὶ στὴν περίστασιν ἀπάνω, εἶναι πὺς ἀπ' αὐτὰ λείπει τῆς ἀκριβῆς λογικῆς ἢ σφραγίδα. Τὸ ἔθνος νᾶχει τὴ μεγάλη εὐτυχία κοντὰ στὰ διάφορα «τοπικὰ ἰδιώματα» νὰ λογαριάζει καὶ μιὰ γλῶσσα κοινὴ, πού κρατᾷ ἀπ' ὅλα ἢ τὰ πρὸ πολλὰ χωρὶς νὰ εἶναι μὲ κανένα τους ἴδια, πού σκεπάζει τίς διαφορὰς τῶν «ἰδιωμάτων» ὥστε νὰ πᾶ ὁ Ροῖδης ὅτι: «κατ' ἐξαιρετικὴν τοῦ Θεοῦ εὐλογίαν ἡ γλῶσσα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι μιὰ» καὶ, ἀντὶς αὐτὴν, τὴν κοινὴν, νὰ γράφουν ἢ νὰ παίρνουν γὰρ βᾶσιν, ὅσοι στὴν καθαρεύουσα δὲ βλέπουν παρὰ μιὰ ξένη, ψεύτικη γλῶσσα—νὰ «προτιμήσωσι» γὰρ νὰ εὐχαριστήσουν τὸν κ. Σκιαῖς καὶ τὴν καθαρεύουσα «χρήσις διαλεκτικῆς»—καὶ μάλιστα ποιά «χρήσις»; Τὸ «παλαιὸν τελικὸν ν» ἀνυπόφορον γὰρ τὴν κοινὴν δημοτικὴν, πού τὸ πείσιμὸς του κέρδος δικό της καὶ ἀπὸ τὰ προτερήματά της βρίσκει νὰ εἶναι πολὺ σωστὰ ὁ κ. Χατζηδάκις (κοίτα εἰσαγωγὴ Ἑλληνικοῦ Λεξικοῦ Ἄν. Κωνσταντινίδου). Ὁραῖο μάθημα ἀπὸ μέρος τῆς «ἀληθοῦς γλωσσολογίας». — Ἀπερὸς κλάδα πολλὰ, τὸ νερὸ νὰ μὴν τὴν ἀγγίξει, τῆς εἶχανε κάμει, στὸ δρόμον της τὸ μακρινό, κούνια βαθεῖα καὶ μυρωδάτη—μιὰ φρασοῦλα περίτεχνη μέσα στὸ «Γουανάκο» ψιλοδουλεμένη ἀπὸ τὴν πέννα τοῦ Ψυχάρη. Ἐπρεπε, γὰρ νὰ κηλήσει τὰ ὄρια τοῦ κ. Σκιαῖς, νὰ γράψει «στὸν δρόμον τὸν μακρινὸν κούνια βαθεῖα καὶ μυρωδάτη». Ἡ ἀποκατάστασις τῆς γλωσσικῆς ἐνότητος τῶν Πανελλήνων ὅλο καὶ γίνεται μὲ τὴν κοινὴν δημοτικὴν, πού μορφώθηκε, ἂν δὲν ἔχω λάθος, ἀπὸ τὰ «τοπικὰ ἰδιώματα» καὶ τώρα ἡ ἀχάριστη τὰ καταπίνει. Λογικὴ καὶ σωστὴ παρατήρησις ἢ εἶταν ἄλλη, ὅτι δὲν κάνουν καλὰ ὅσοι δίχως λόγον μεταχειρίζονται στοιχεῖα «ἰδιωματικά» καθὼς τᾶρθεο τὲς ἀντὶ τίς πού εἶναι τὸ κοινὸ καὶ ἄλλα τέτοια πού διαβάζουμε κάποτε. Δίχως λόγον. Γιατὶ ἐπιχείρημα τοῦ κ. Σκιαῖς, γὰρ νὰ φωνάζει «τί λογικώτερον», εἶναι πού ὁ Ψυχάρης οὐδέποτε ἐδίστασε νὰ παραλαμβάνει εἰς τὴν τεχνητὴν αὐτοῦ γλῶσσαν ἰδιωτισμοὺς ἐν πολλῇ μικροτέρᾳ περιοχῇ ἐπικρατοῦντας». Ὁ κ. Σκιαῖς, φοβούμενος, δὲν μπορεῖ νὰ ξεχωρίσει πράγματα πού μοιάζουν ἴσως ἀπὸ μακριὰ. Ἄλλο εἶναι ἐκεῖνο πού μπορεῖ νὰ ταιριάζει τὰ ταιρίαστα σὲ ὅλα.

Τὸ ζήτημα εἶναι: πὺς καὶ γιατί τοὺς βάζει τοὺς

«ἰδιωτισμοὺς» ὁ Ψυχάρης ἢ ὅποιος ἄλλος ἀληθινὸς συγγραφεὺς: ἂν τοὺς μεταχειρίζεται ταχικὰ καὶ σὲ ἴδιο πλάτος ὅπως ἔχει τὴν ἀπαίτησιν ὁ κ. Σκιαῖς νὰ γίνεται μὲ τὸ παλιὸ τελικὸν προβατοκούδον, ἂν παίρνει αὐτοὺς καὶ ἀφίνει ὅσω τὰ στοιχεῖα τῆς κοινῆς ὅπως εἶναι ἡ γνώμη τοῦ κ. Σκιαῖς ἢ μήπως τὸ κάνει ἀριὰ καὶ πού τὸ πρὸ πολὺ. Καὶ τὸ σπουδαιότερον, εἴτε ἀριὰ τὸ κάνει, εἴτε καὶ συχνά, ἂν τὸ κάνει μόνο καὶ μόνο γὰρ τὸ λόγον πού δὲ διατάζει (;) ὅπως γράφει μὲ τόση ἀφέλεια καὶ χάρις ὁ κ. Σκιαῖς, πού θὰ πᾶ δίχως λόγον κανένα, ἢ ἂν ἀπεναντίας ὑπάρχει λόγον πού τὸν ἐσπρώχνει σ' αὐτὸ—λόγον καλαίσθητος. Ὁ «ἰδιωτισμὸς» ἐκεῖνος μπορεῖ νὰ εἶναι ἄχαρνα κάποιος τύπος γιομάτος ἔκφρασις, τύπος πού μιλάει εἶναι μιὰ λέξις πού χτυπάει ὁμορφα στὸν ἰδιωματικὸν τῆς τύπος κάποια σύνταξιν πολὺ πρὸ χρωματισμένη ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον τῆς κοινῆς. μιὰ πρόθεσις ἀκόμα, εἶναι ἕνας σύνδεσμος (ὅτι=γιατὶ) πού δίνει πολλὰς φορὰς κάτι σοβαρὸ στὸ λόγον. ἕνα τίποτα τὸ κάτω κάτω, πού μπορεῖ νὰ εἶναι πάρα πολὺ σὲ μιὰ ὁρισμένη περίστασιν. Πολλὰς φορὰς μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ ξεφεύγει ἀπὸ τὰ συνηθισμένα τῆς ἢ γλῶσσαν μὲ τὸν «ἰδιωτισμὸν» ἐκεῖνον πού τίποτ' ἄλλο δὲν ἔχει παρὰ τὸ γινώρισμα πὺς εἶναι κάτι καινούριον καὶ ἀμεταχειρίστο, ἀλλάζει θεωρίαν ὁ λόγον. Κ' εἶσαι οἱ «ἰδιωτισμοὶ» πού μπορεῖ νὰ τοὺς καταφρονεῖ ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος καὶ νὰ τοὺς ἔχει γὰρ πριστυχιὰς γλωσσικῆς, δίνουσι φρεσκάδα στὴ γλῶσσαν, τῆς σηκώνουν τὴ μονοτονίαν τοῦ συνηθισμένου, τὴ σώζουσι ἀπὸ τὰ γλωσσολογικὰ καλοῦπια—πού εἶναι γιομάτη ἢ καθαρεύουσα. Εἶναι κ' «ἰδιωτισμοὶ» πού μπορεῖ νὰ μὴν ἔχουν ἀντίστοιχὰ τοὺς στὴν κοινὴν, καὶ πού μπορεῖ αὐτὴ νὰ τοὺς κάνει χτύμα τῆς—καὶ νὰ πλουτίσει: ἀφῆσε λέξεις ἰδιωματικῆς πού δὲν τίς ξέρει ἢ καινὴ, ζουμέρη, ποιητικῆς, ὅλο χρώμα. — Ὁ Γιαννίρης κ' ἡ Μυριάνα, στὸ ρομάντζο τοῦ Ψυχάρη, ὅταν ἀλλάζουν τὸ πρῶτον φίλιν, μὲ τὸ φίλιν τοὺς ἐκεῖνο δὲν ἀπῆγε νὰ τοὺς φύγει ἢ ψυχὴν μόνον «νὰ τοὺς φύει ἢ ψυχὴν». Ἄν δὲν ἔχω λάθος τὸν τύπον φύει, ἀντὶς τὸν κοινὸν φύγει, μόνον ἐδῶ τὸν ἔχει γράψει ὁ κ. Ψυχάρης—καὶ θὰ μπορούσε βέβαιον καὶ ὅπου ἄλλου θὰ ταίριαζε καθὼς ἐδῶ. —Στὸ ἴδιον τὸ ρομάντζο ἢ Φταλοῦλα, νομίζω, δὲν ἀκατεβαίνει ἀπὸ τὸ βουνὸν παρὰ «ὄχ τὸ βουνόν». Θυμηθεῖτε τοῦ Σολωμοῦ κάποιον στίχον. Στὴν Ἀθήνα βέβαιον ἢ Φταλοῦλα, ἢ βρισκότανε, θὰ ἀκατέβαινε ἀπὸ τὸ σπῆτι τῆς» ὄχι «ὄχ τὸ σπῆτι τῆς» μὰ θὰ κατέβαινε ὅμως καὶ ἀπὸ σπῆτι, ὄχι βουνόν.—Καὶ τὸ «ὄχ» αὐτὸ πούθενά ἄλλου δὲν τᾶχει βάλει ὁ κ. Ψυχάρης—πὺς τὸ λέει ὁ κ. Σκιαῖς; «ὅστις δὲν διατάζει νὰ παραλαμβάνει ἰδιωτισμοὺς κτλ.» Ὁ σεισμὸς ὅταν χαλάει τὸ νησί, μέσα στὴν κοσμογαλαξίαν ἐκεῖνη «οἱ μάννες φωνάζουν τὰ παιδιὰ καὶ τὰ παιδιὰ τὰ μαννάδες» ὄχι τίς μαννάδες πού θὰ εἶταν τὸ κοινόν, μὰ καὶ πολὺ κοινόν. Ἐχει δύναμιν πολλὴ τὸ ἰδιωματικόν, πού θυμίζει κιόλας κίεσως κάποιες ἐρήμωσες κάποιων νησιῶν ἀπὸ ἀνθρώπινα θεριά. Τίς ὡστόσο πάντοτε, ταχικὰ γράφει ὁ κ. Ψυχάρης. Ἰδιωματικὰ εἶναι ἢ σύνταξιν «φέρνω σου» «πῆρες με» κτλ. ἔχει ὅμως ἄλλη μιὰ, διαφορετικὸν χρώμα ἀπὸ τὴν κοινὴν, δείχνει κάποια ψυχικὴ κατάσταση πού ἢ κοινὴν δὲ φανερώνει, καὶ λοιπὸν εἶναι χρῆσιμη στὴν ποίησιν. Σ' ἕνα ἐπιστημονικόν βιβλίον δὲν ἔχει βέβαιον τὸν τόπον τῆς. Τέτοια δὲν εἶναι μόνον τὰ ἰδιωματικά, μὰ καὶ τὰρχαῖα ἀκόμα. Στὴν μετάφρασιν τῆς Τρικυμίας ὁ Πολυλάς σ' ἕνα μέρος πού μιλάει ὁ Πρόσπερος, ἀξιοσημειωτο γὰρ τὸ ὕψος καὶ τὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ λόγον, τάνεβαζει στὸ ἄκρον τοὺς σημείον χάρις σ' ἕναν τύπον, ἀρχαῖον, πρὸ

σωστὰ ἐκκλήσιαστικόν, πού βάζει στὸν Πρόσπερον τὸ στόμα.—«... μνήμασιν στὴν προσταγὴν μου ἐξύπνησαν τοὺς νεκροὺς». Αὐτὰ ὅμως ὅλα πού δὲν μπαίνουν σὲ κανόναν, πού ἐκ τῶν προτέρων δὲν ὀρίζονται τί σχέση ἔχουν μὲ τὰ λογικώτερα τοῦ κ. Σκιαῖς; Γράφεις τὴν κοινὴν: δὲ θὰ πᾶ πὺς παύεις, ὅταν μὲ τέτοιον τρόπο παίρνεις ἀπ' ὅπου βρεῖς ὅτι χρῆσιμον γὰρ τὸ σκοπὸν σου. Καὶ μὲ τὴν ἀκριβολογίαν στὸ ὕψος δὲν ἀντιμάχονται, οὐτ' ἔχουν τίποτα νὰ κάνουν οἱ ἀμεταφορᾶς, πού λένε καὶ τὰ παροιμίαν. Ἐτερον: ἐκάτερον.

(ἔχει συνέχεια)

ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

ΑΣΤΕΡΙ - ΟΝΕΙΡΟ

Γύρω μου ἐλάμπαν τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ
Κι' ἐφλίπλιζε ἀπαλὸ τὸ κῆμα πιάτ
Γοργὸν ὅταν τὸ φτεροκόμισμα τοῦ τοῦ
Ἐν' ἄστρον ἀεροπέταξε καὶ πάει.—

Ἐνομόστροφον τ' ἀλόμα τοῦ βουνοῦ
Στὸ χρυσοσαλαγμένο του τὸ πάει
Καὶ μὲς τὰ πλάγια τ' ἀπειρον, ἐνοῦ
Ὀνειροῦ μου ἢ πλοῦ τὸ προβοδαί.

Κ' ἐομίχθησαν κ' ἐχάθησαν τὰ δύο,
Μὰ ὁ οὐρανὸς ὅταν πρῶτ' ἀστρονομίον
Ἀντιφεγγάει στὸ πέλαο τὸ σιωπῶ.

Μόνον πού κάπου ἐχύθη σκοτεινὰ,
Καὶ κάποιος ἀγὸς προβάλε οβυσσίνος,
Κι' ἀκούστη ἕνα παράπονον βαθιά.

Κέρκυρα

ΝΑΞΗΠΟΥΣ

ΔΕΦΤΕΡΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

ΣΤΑ „ΠΕΤΑΧΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΑ“

Τοῦ ἀριθ. 156 τοῦ «Νουμά».

Ὁ κριτικὸς τῆς Δόντρας ξαφνίστηκε ἀγροικῶντας ἀνταπάντησιν στὰ γραφόμενά του. Τὸν ἀποκόψαμε, βρόντησε, ἀπὸ ἄλλη ἔργασιν. Μὴ πάει τοῦ πέρασε ἀπ' τὸ μυαλὸ ὅτι εἶναι ἀλάθετος; Ἄπο μέρος μου καὶ τὴν πρώτην σπαθωσιὰν τοῦ τὴν πρόβλεπα (μάρτυράς μου ὁ συναδερφός μου Ἡλίας Στάβρος) καὶ τὴν κατοπινὴν περὶ βέβαιον τὴν εἶχα, ξέροντας πὺς ἢ ρητορικὴ δὲ χάνει ἔτσι γλήγορα τὰ δικαιώματά της: γινώρισμα ὅμως σίγουρον τῆς ρητορικῆς εἶναι νὰ βγαίνει ἀπ' τὸ θέμα καὶ νὰ γυρεύει νὰ τὰ μπερδέψης μὲ ξένες κουβέντες. Καὶ βέβαιον ἢ βγῆ διαγωνισμὸς γὰρ τίτιαν ρητορικὴν, τὸ βραβεῖον δὲ θὰ τὸ πάρω γώ. Ἡ σπαθωσιὰ ἢ δέφτερη τοῦ κριτικοῦ μὲ βρίσκει ἴσα ἴσα μέσα στὴ γλυκιὰ ἀπόλαψιν τῶν πάψεων· ἀλλ' ἀδίκωρον, ἀφοῦ εἶται τὸ φέρνει ἢ ὦρα: ἀντὶ γὰρ μιὰ στιγμὴν Φάληρον καὶ Κηφισιά, ὅσω ἢ πέννα καὶ γεννηθῆτω τὸ θέλημα τοῦ κριτικοῦ.

Ἄπο τὰ δέφτερα τὰ «Σύντομα» μαθαίνουμε ἔτσι «Πεταχτὰ» πὺς στὴ Δόντρα δὲν τὰ ψιλοκασκινίζουν πολὺ μὲ τίς πρόθεσιν. Καμμιά δουζίνα κομμάτια: ἴδιον παζαρί: ὀρίστε, διαλέχτε ὅτι θέλετε. Ἄμα ἀκούσης στὸ City λόγον χάρις, ἀπὸ τὸ